

a která ví, jaké povinnosti klade na ni mladý rozvíjející se život, ohrožený tolikerými a tak osudnými nebezpečími. Dr Foustka seznamuje tě ve své úvaze nejprve stručně s vývojem dětské otázky, probírá pak nejrůznější formy utrpení dětského a přechází odtud v závěrečných kapitolách k společenské terapii, hygieně a profylaxi. Úvaha Foustkova jest kus společenské kritiky, opravdové v inspiraci a očistné v tendenci; dech mužné opravdovosti a vroucnosti, dech lásky osvicené a poučené, neslabošské a účinné, dech duševní jemnosti a víry vane z této knihy a staví ji vysoko nad průměr dnešní krásné literatury, kde přilíží často postrádat pravé duševní noblesy a opravdovosti. V době literární specialisace, uměleckoprůmyslové rutiny a literárního bibelotství doporučuji její četbu literátům, aby poznali, kde vyvěrá opravdová tragická inspirace životní a kde jest třeba hledat vykoupení z dnešního zprahlého papírového hračkářství literárního. Jsou v knize Foustkové stránky vyplněné tabulkami statistickými, které tomu, kdo umí číst, řeknou stokrát víc než stoh dnešní beletrie z nákladu Kamily Neumannové neb „Moderní bibliotéky“.

Robert Browning

Na 7. května připadají sté narozeniny tohoto velikého básníka anglického, jehož významu docenuje teprve doba nejmodernější. V Anglii i jinde na pevnině proniká v poslední době víc a víc přesvědčení, že v Browningovi má Anglie největšího básníka po Shakespeareovi, rozumíš-li básníkem tvůrce duší lidských a jejich osudů. Přesvědčení to vyslovil krásně literární historik a estetik Arthur Symons: „První a snad konečný dojem, který máme z díla Roberta Browninga, jest dojem veliké síly přírodní, nesmírné osobnosti. Básník v něm jest doplněn mnoha lidmi. Jest dramatik, humorista, lyrik, malíř, hudebník, filosof a učenec, všechno plnou měrou, a uzavírá a ovládá je všechno. Bohatstvím síly přírodní, svobodou a pronikavostí ducha a zoru, energií vášně a vznětu jest věrohodně druhý mezi anglickými básníky, hned po Shakespeareovi. V umění, v mocnosti nebo v trpělivosti, s jakou zpracovává svou přírodní rudu, překonávají jej mnozí; ale málokdo měl kdy tak bohatý důl jako on.“ „Napsal více než kterýkoli druhý básník anglický vyjma Shakespeara a blíží se velmi gigantické sumě Shakespeareově. Objemnost díla nemá ovšem ceny bez přiměřené jakosti; ale není bezpečnější zkoušky ani šťastnějšího průvodce velikosti nad spojení obojího. Nejvyšší genius jest nádherně marnotratný; jen lidé druhého řádu musí býti skoupí. Browningova díla nejsou pouhou sbírkou básní, jsou písemnictvím. A jeho písemnictví jest nejbohatší z moderních dob. Je-li nejlepší poesie ta, která reprodukuje nejvíce života, jeho místo jest mezi velikými básníky světovými. V širých mezích svého díla obíral se skoro každým údobím a útvarům lidství nebo dotknul se jich, a jeho svoboda jest poutána jen hranicemi duše a posledními obvodů života.“ Česká literatura měla s Browningem posud zvláštní neštěstí. Před několika lety uveřejnil o něm v Hladíkově Lumíru bédný, venkoncem školácký článek František hrabě Lützow, loni „přebásnil“ (lucus a non lucendo) ubožácky jeho „Balkon“ Arnošt Procházka. Krásné, obsažné a objemné studii p. Chudobově, již počínám dnes uveřejňovati, bude snad přáno, aby položila základy k opravdovému studiu, poznání a kultu Browningovu v Čechách; mohou býti v dnešní době, zmatené tolikerým polovičatým diletantismem a ponižované tolikerou surovostí veršovou i prózovou, jen ozdravující a oblažující.

Spor o metodu románovou

La nouvelle Revue française, jeden z nejlepších uměleckých a literárních listů francouzských, přináší v březnovém a dubnovém sešitě diskusi kritickou, která může být u nás příkladem, s jakou opravdovostí a vášnivostí a přece přitom osobní přístupností a vřidností uvědomují si a řeší si jinde spisovatelé základní problémy umělecké tvorby. V březnovém čísle uveřejnila tato revue obšírný principiální posudek dvou nových románů *Louise Bertranda* z pera *Jacquese Copeau*. Oba romány Bertrandovy jsou nebo chtějí být realistické, objektivně pozorující a popisující život v určitých prostředích. Copeau praví přitom pěkně o realismu: Být realistou jest jedna z nejdůležitějších ctižádostí lidského ducha, při níž nejtíže se snáší nedostatek genia. Opravdový realism nedá se myslet bez dokonalé invence klasické a bez velmi silné obraznosti. Schopnost viděti nedá se vyhlati ničím; psychologie může tě oklamat laciným paradoxem, zdáním originality, vtípem, ale máš-li vypravovat, co se ti přihodilo, referovati o tom, co jsi slyšel, záleží všechno na přízvuku pravdy. Pozorovati není možno, aby přitom nebyla zúčastněna celá tvá osobnost, celý tvůj genius životní. Konec konců, praví Copeau, jest dvojitý realism: jeden hledá život, ale neinspiruje se jím. Přehlíží věci, postřehuje je, ohlašuje je. Postihuje jen to, co se mu nabízí, jde klidně, bez úzusu od předmětu k předmětu. A jest jiný realism, který se zastaví, obdivuje se, rozbírá; který se ztotožňuje s věcmi, proniká je a prožívá je; který žije s nimi od jich narození v nejdůvěrnějším prolnutí. Tento druhý realism jest realism geniálních tvůrců, kteří otevírají hluboké pečeti, jimiž jsou věci zpečetěny. To jest realism Dostojevského, jemuž podstatou skutečnosti jest to, co pokládají jiní za cosi výjimečného, fantastického, chimerického. Copeau vytýká Bertrandovi chladně hromadění detailů, přesnost bez obraznosti; mechanicky monotonně registruje prý všechno, a tak dělá objemné knihy, které jsou chudé vnitřní látkou. Největší kletbou romanopiscovou prý jest *snadnost* pozorování; takový romanopisec ničeho nepomine, všechno zregistruje a popíše — a právě proto neukáže nám nic z životní pravdy a jejího pathosu. Popis, popis, popis — jdou-li spolu dvě osoby na procházku, jest to jen zámlinkou k popisu. A nevystoupí nová osoba a nepronese tři slova, aby nebyla široce a přesně popsána. Obrazy, které maluje Bertrand, nespíly prý s osobami, jsou stále mimo ně. Konec konců redukuje se všechno na to, že autor jest pozorovatel neúčastněný, nedůvěrný, amatér, který obkukává si věci a lidi, do věřejška ma cizí, již vzbouřili dnes jeho zvědavost; tváří se jako dobyvatel nových exotických říší; pravý umělec i v cizině, i v cizím prostředí, jest klidný, pokojný, důvěřivý, nepozérský jako Gauvain na Tahiti.

Dubnové číslo přineslo velmi zajímavou odpověď Bertrandovu. Vytýká Copeauovi, že jest bergsonovec a že propaguje metodu sentimentální, kdežto metoda Bertrandova jest prý intelektualistická a jest prý a byla prý metodou všech velkých mistrů románů francouzského. V této metodě jest prý popis velmi důležitým činitelem a — velmi nesnadným. „Nejprve jest třeba dovést *vidět*, abys tu vynikl: což jest, mluv si kdo chceš co chceš, velmi vzácné. Pak jest třeba uspořádati, co jsi viděl a co jsi vybral, buď abys vyvolal dojem krásy nebo sugeroval ideu, nebo obojí zároveň. *Nesmíš si dovolit popis, který nevede k ideji nebo který vypadá z celkového tónu díla*. Odtud plyne, že jest tolik popisů špatných. V próze znám jen Flauberta, který dovedl úplně a vědomě uspořádati popis. Théophile Gautier a Zola popisují špatně, poněvadž postupují hromaděním detailů, aniž pozorují valeury.